

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **X.** zastoupený Mgr. Milanem Janákem, advokátem se sídlem třída Kpt. Jaroše 28, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. 12. 2019, č. j. 41 Az 15/2019 - 33,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 11. 12. 2019, č. j. 41 Az 15/2019 – 33, **se ruší.**
- II. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 1. 4. 2019, č. j. OAM-24/ZA-ZA11-ZA17-2018, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalobci **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává.**
- IV. Odměna a náhrada hotových výdajů advokáta Mgr. Milana Janáka **se určují** částkou 10 200 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do šedesáti (60) dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobou podanou dne 2. 5. 2019 ke Krajskému soudu v Brně se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 1. 4. 2019, č. j. OAM-24/ZA-ZA11-ZA-17-2018, jímž žalovaný žalobci neudělil mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“).

[2] Ze správního spisu vyplývá, že dne 8. 1. 2018 žalobce podal žádost o udělení mezinárodní ochrany v České republice. Dne 17. 1. 2018 žalobce k žádosti uvedl, že je turecké státní příslušnosti a kurdské národnosti. Pokud jde o náboženství, vyznává učení Hare Krišna. Nemá žádné politické přesvědčení, je svobodný, bezdětný a nemá žádné zdravotní problémy. Před opuštěním země původu žil ve městě Izmir. V roce 2015 přiletěl do Ljublany na studijní vízum a odtud v roce 2016 přicestoval do České republiky. Měsíc poté zde vstoupil do hnutí Hare Krišna (tato náboženská společnost je v ČR registrována pod názvem Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna – pozn. NSS). V červnu 2017 cestoval zpět do Slovinska. V říjnu téhož roku se vrátil do České republiky a již nevycestoval. K důvodům, které ho vedly k podání žádosti, sdělil, že je Kurd a ti jsou v Turecku utlačováni. Dalším důvodem je to, že se z náboženských důvodů brání nástupu na základní vojenskou službu. Zásadní pro udělení mezinárodní ochrany je podle žalobce také jeho členství v hnutí Hare Krišna, které není v Turecku tolerováno. V zemích, kde je islám považován za jediné možné náboženství, se mohou podle žalobce ti, kdo šíří myšlenky hnutí Hare Krišna, dostat do problémů. Také zmínil to, že se bojí svého usmrcení ze strany příslušníků teroristické organizace Islámský stát, která v Turecku operuje.

[3] Během pohovoru dne 20. 7. 2018 žalobce sdělil, že jeho rodina je kurdské národnosti a byla tureckými úřady v rámci perzekuce Kurdů přesídlena z východu země (od hranic s Arménií) na západ, starší sourozenci, kteří se ještě narodili v původním domově, a proto nemluví turecky, z toho důvodu nemohli studovat. Naopak mladší sourozenci, včetně žalobce, kteří se již narodili na západě Turecka, se již turecky naučili a mohli tudíž studovat. Žalobce dokončil střední školu a následně nastoupil na univerzitu v Izmiru, kde si zařídil účast v programu Erasmus ve Slovinsku. V roce 2016 přijel do České republiky shánět peníze na své další studium a setkal se zde s hnutím Hare Krišna, které na něj zapůsobilo zejména vegetariánstvím a nenásilností. V roce 2017 se vrátil do Slovinska vyřídit si nový pas. Na tureckém zastupitelském úřadu mu sdělili, že se mu blíží odvodový věk pro základní vojenskou službu a jeho studijní vízum brzy pozbude platnosti. Žalobce byl následně v České republice kontrolován policií a zjistilo se, že zde pobývá nelegálně. Do armády žalobce nechce nastoupit, protože by tam musel jíst maso a zabíjet jiné Kurdy, i když si je vědom toho, že jako tureckému občanovi mu taková povinnost vyplývá přímo z ústavy. Žalobce však vyznává nenásilí a odmítá zabíjení. V armádě nejsou Kurdové bráni plnohodnotně. Žalobce během pohovoru předložil fotografie poničených domů z východu Turecka s tím, že nechce být součástí tohoto násilí, nechce zabíjet nevinné lidi ani ničit jejich domy. Prezident Erdoğan nyní podle něj dělá v Turecku obdobnou politiku jako Atatürk před 100 lety. Obrací se k nacionalismu, zabíjí Kurdy nejen na území Turecka, ale už i v Sýrii. Podle žalobce Kurd, který se nacionálně

pokračování

neprojevuje a mluví turecky, nemá žádné problémy, ale kurdština je od roku 1980 zakázána. Od roku 1993 do roku 1999 pak bylo zakázáno celkem pět kurdských stran. Mnoho lidí je ve vězení, kde jsou i mučeni. Všechno řídí Erdoğanova média, v Turecku nejsou uznávány práva ani svobody. V Turecku hnutí Hare Krišna oficiálně neexistuje, žalobce nezná jeho situaci v Turecku. Obává se rovněž Islámského státu, jehož stoupenci vyznávají sunnitský islám a útočí na všechno, co je pro ně cizí. Turecko tuto organizaci podle žalobce podporuje. Žalobce dále uvedl, že se rozhodl do armády nevstoupit již před konverzí k hnutí Hare Krišna. V Turecku nikdy neměl problémy s tureckými státními orgány. Důvodem, proč chce zůstat v Evropě, je to, že je již součástí hnutí Hare Krišna, což ho činí šťastným. Jinak si svůj pobyt na území České republiky legalizovat nemůže, jelikož v případě návratu do Turecka byl by odveden do armády.

[4] Žalobce v rámci správního řízení doložil na podporu svých tvrzení sérii článků týkajících se uvěznění amerického pastora v Turecku, skryté podpory Islámského státu ze strany Turecka, diskriminace etnických a náboženských komunit v Turecku a tureckých vojenských operací na jihovýchodě Turecka a v Sýrii, k čemuž přiložil i několik fotografií. Dále předložil vyjádření popisující jeho životní cestu od narození až po konverzi k hnutí Hare Krišna a také vyjádření vedoucího kazatelského centra hnutí Hare Krišna v Brně, L. T., ke vztahu povinné vojenské služby a tohoto hnutí. V rámci vyjádření se k podkladům rozhodnutí žalobce doplnil, že si telefonoval se svým bratrem, který mu sdělil, že po něm již pátrají turecké úřady, jelikož odpírá vstup do armády. Tato situace vyvolala v žalobci i v celé jeho rodině obavu o život. Žalobce k podkladům pro rozhodnutí přidal rovněž své vyjádření k tomu, co pro něj hnutí Hare Krišna znamená.

[5] Žalovaný do správního spisu dále založil následující informace o zemi původu: překlad výňatků ze zprávy britského ministerstva vnitra „*Turecko: Kurdové*“ ze září 2018, překlad výňatků ze zprávy britského ministerstva vnitra „*Turecko: Kurdské politické strany*“ ze srpna 2018, překlad zprávy britského ministerstva vnitra „*Turecko: Vojenská služba*“ ze září 2018, informace OAMP MV „*Turecko – Bezpečnostní a politická situace v zemi*“ ze září 2018, informace OAMP MV „*Svoboda vyznání v Turecku*“ ze dne 25. 10. 2018, informace OAMP MV „*Kurdové – Postavení ve společnosti, politické strany a politická reprezentace, Kurdská strana pracujících*“ ze dne 9. 5. 2018 a z překladů vybraných částí tureckého zákona o vojenské službě a jeho novelizace pořízených dne 20. 11. 2018 OAMP MV.

[6] Žalovaný neshledal u žalobce naplnění podmínek pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Uvedl, že žalobce do hnutí Hare Krišna vstoupil v listopadu 2016, avšak z vízového systému žalovaný zjistil, že platnost jeho víza uplynula ke dni 8. 7. 2016. Žalobce od té doby pobýval na území ČR nelegálně a o mezinárodní ochranu požádal až poté, kdy byl zadržen policií. Na základě toho žalovaný učinil závěr o zjevné účelovosti jednání žalobce. K možným obavám žalobce z pronásledování v případě jeho návratu do země původu žalovaný uvedl, že konkrétní životní příběh žalobce neodpovídá tomu, že by měl být jako Kurd pronásledován. Žalovaný dospěl k závěru, že obecně zacházení s kurdskou menšinou nedosahuje intenzity pronásledování. Pokud se příslušník této menšiny z důvodu své etnicity v některé části Turecka dostane do lokálního konfliktu, má možnost se tomuto konfliktu vyhnout přestěhováním. Žalovaný se neztotožnil ani s tvrzením žalobce, že Turecko podporuje organizaci Islámský stát, naopak se snaží s terorismem bojovat.

[7] K obavě žalobce z povolání k výkonu základní vojenské služby v turecké armádě žalovaný uvádí, že samotná povinnost každého občana Turecka účastnit se základního výcviku v rámci vojenské služby nemůže být chápána jako pronásledování jednotlivců ze strany státních orgánů, a to ani v případě následného nasazení vojáků do konfliktních oblastí. Z tohoto důvodu nelze tuto žalobcovu obavu shledat azylově relevantní, a to ani s přihlédnutím k tomu, že žalobce může být v rámci své služby vyslán do oblastí, ve kterých se narodil a vyrůstal.

[8] V otázce možného pronásledování z důvodu náboženského přesvědčení žalobce dospěl žalovaný k závěru, že i přesto, že v Turecku převládá sunitský islám, panuje zde svoboda náboženského vyznání. Žalovaný se snažil zjistit informace o náboženské komunitě Hare Krišna v Turecku, ale žádné zdroje ho nezmiňují. Žalovaný tedy dospěl k závěru, že není důvod se domnívat, že by zde měl být žalobce při svém návratu pro své náboženství pronásledován, když se tak neděje ani u jiných náboženských minorit.

[9] Žalovaný uvedl, že přesto, že je situace v Turecku vývojově komplikovaná, neznamená to, že bez dalšího je každý občan tohoto státu tímto vývojem zasažen tak tvrdě či přímo, že by se daly činit závěry o pronásledování či vážné újmě. Z výše uvedených informací o zemi původu dospěl žalovaný k závěru, že pokud dochází k nepatřičnému a hraničnímu chování co do flagrantního porušování lidských práv tureckých státem, děje se tak u osob přesně vyprofilovaných a s konkrétní specifickou minulostí. V případě žalobce však žalovaný nenalezl v jeho minulosti a ani současnosti nic, proč by k něčemu takto vyhocenému mělo po jeho návratu do Turecka docházet. Žalobce je nezájmová osoba a vyjma toho, že mu úředník na zastupitelském úřadu mimoděk sdělil, že se mu blíží povinnost nástupu na základní vojenskou službu, není sebemenšího zájmu k jeho osobě ze strany tureckých orgánů.

[10] Žalovaný dospěl k závěru, že žalobci nehrozí ani skutečné nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 zákona o azylu. Žalovaný nenalezl na základě informací o zemi původu žádné skutečnosti, na jejichž základě by mohla žalobci hrozit v případě návratu do vlasti vážná újma uložením nebo vykonáním trestu smrti. Žalovaný dále uvedl, že žalobcovu odmítání nástupu vojenské služby z důvodu jeho spirituálního založení nepovažuje za relevantní. Dle žalovaného je většina náboženství spojena s nenásilností a jako argument pro neplnění občanské povinnosti by jej tak mohl použít každý věřící bez rozdílu. Žalovaný je ze zprávy o zemi původu žalobce obeznámen s tím, že v Turecku není k dispozici alternativa k výkonu povinné vojenské služby (náhradní civilní služba), ale osoby odmítající tuto službu nejsou nijak neúměrně trestány. V Turecku existuje vojenské soudnictví, kterého se může žalobce jako občan Turecka dovolat, pokud by se mu podmínky výkonu vojenské služby zdály tvrdé.

[11] Vzhledem k tomu, že žalovaný nezjistil, že by byl v Turecku znám případ člena hnutí Hare Krišna, který odmítl výkon vojenské služby z důvodu svého náboženského přesvědčení, žalovaný analogicky odkázal na případy svědků Jehovových, kteří se bránili základní vojenskou službu nastoupit. Žalovaný konstatoval, že vojenské soudy minimálně jednomu z nich povolily odepření výkonu vojenské služby z náboženských důvodů. Ostatní byli tureckou vojenskou správou obesíláni a pokutováni, ale nikoliv uvězněni. Žalovaný rovněž uvedl, že v případě žalobce je krajně sporné, jak hluboké jsou

pokračování

jeho motivy k odpírání vojenské služby, neboť se rozhodl tuto občanskou povinnost nevykonat dávno před tím, než konvertoval k hnutí Hare Krišna.

[12] Podle žalovaného není výkon trestu za odepření této vojenské povinnosti nijak vybočující z běžných standardů. Pokud osoba nenastoupí, hrozí jí trest jednoho měsíce, pokud výkon dále odepírá až tři měsíce. Ve výjimečných případech může dojít k uložení trestu odnětí svobody na deset let (mrzačení se, padělání dokladů apod.). V Turecku také podle žalovaného dochází ke změkčování podmínek výkonu vojenské služby. Žalovaný tak dospěl k závěru, že podmínky výkonu vojenské služby ani tresty za její nenastoupení nejsou v Turecku vyhoceny do podoby nelidského zacházení, trestání či přímo mučení. Nejsou ani nastaveny jakkoliv diskriminačně.

[13] Proti rozhodnutí žalovaného brojil žalobce žalobou podanou ke Krajskému soudu v Brně.

[14] Žalobce v žalobě namítal, že žalovaný jeho azylový příběh do jisté míry dezinterpretuje, neboť žalobcem uváděné důvody – kurdská národnost, náboženské přesvědčení a odmítání vojenské služby nelze posuzovat izolovaně, ale v jejich vzájemné souvislosti. Dle žalobce je sice pravdou, že povolání do armády ještě samo osobě nepředstavuje relevantní důvod pro udělení mezinárodní ochrany, nicméně v určitých případech tomu tak být může, což potvrzuje i judikatura Nejvyššího správního soudu (viz např. rozsudek ze dne 9. 6. 2008, č. j. 5 Azs 18/2008 – 83, publ. pod č. 2406/2011 Sb. NSS, všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná též na www.nssoud.cz). Žalobce je přesvědčen, že žalovaný v jeho případě provedl obecné a paušalizující hodnocení, které ignoruje specifickou situaci, v níž se zejména z náboženských důvodů žalobce nachází. Žalovaný se měl obavou žalobce z výkonu vojenské služby mnohem podrobněji zabývat a posoudit jednak otázku, jaký trest by žalobci mohl v případě nenastoupení do armády hrozit a zda tento trest není nepřiměřený, jakož i otázku, zda by případný výkon vojenské služby nemohl zahrnovat podílení se na páchaní válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti. Žalobce dále odkázal na bod 170 Příručky UNHCR k postupům a kritériím pro určování statusu uprchlíka (dále jen „příručka UNHCR“), podle které je možné, aby povinnost vojenské služby byla jediným důvodem pro vznik nároku na přiznání postavení uprchlíka, pokud by s ní byla spojena účast ve vojenských akcích, které by byly v rozporu se skutečným politickým či náboženským přesvědčením žadatele o mezinárodní ochranu.

[15] Žalobce dále s odkazem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ze dne 12. června 2012, *Savda proti Turecku*, stížnost č. 42730/05, uvedl, že stávající systém vojenské služby v Turecku nepovoluje žádné výjimky z jejího výkonu z důvodu výhrady svědomí a může naopak vyústit v přísné a opakované trestní sankce uložené těm, kteří odmítli službu nastoupit. Žalobce taktéž poukazuje na špatné podmínky v tureckých věznicích. Uvěznění by navíc žalobci znemožňovalo jeho duchovní rozvoj, který pro něj představuje neodmyslitelnou součást života. Žalobce nelze taktéž považovat za řadového věřícího hnutí Hare Krišna, neboť je jedním z duchovních průvodců hnutí.

[16] Krajský soud žalobu shora uvedeným rozsudkem zamítl jako nedůvodnou a zcela se ztotožnil se závěry žalovaného.

[17] V otázce možných obtíží žalobce z důvodu jeho příslušnosti ke kurdské menšině a nástupu na vojenskou službu krajský soud odkázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu (např. na rozsudek ze dne 11. 9. 2012, č. j. 4 Azs 34/2011 - 154, či usnesení ze dne 15. 4. 2015, č. j. 3 Azs 7/2015 - 31). Z ní má vyplývat, že turecké úřady pronásledují pouze kurdské povstalce, kteří proti ní bojují se zbraní v ruce. Nejvyšší správní soud také dospěl podle krajského soudu k závěru, že samotné odmítání této služby, byť by její výkon byl spojen s rizikem účasti na bojových akcích ve válečném konfliktu, není azylově relevantní.

[18] Krajský soud uvedl, že žalovaný nemá povinnost sám domýšlet důvody pro udělení azylu žadatelem neuplatněné a není povinen hodnotit jiné skutečnosti než ty, které žadatel o azyl uvedl jako důvody, pro které o azyl žádá. Nebylo proto žádného důvodu k tomu, aby se žalovaný zabýval otázkou, zda by případný výkon vojenské služby žalobcem nemohl zahrnovat podílení se na páčání válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti, jak žalobce namítal. Nic takového v průběhu správního řízení žalobce netvrdil.

[19] Krajský soud dospěl k závěru, že nebyly zjištěny ani žádné důvody, které by nasvědčovaly nebezpečí vážné újmy v případě návratu žalobce do země původu. Branná povinnost je zcela legitimní občanskou povinností a vyhýbání se nástupu vojenské služby, byť by bylo trestné, není důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. V zemi původu neprobíhá takový konflikt, jehož důsledky by bylo možné pokládat ve vztahu k žalobci za vážnou újmu.

[20] Na závěr krajský soud uvedl, že jednání žalobce svědčí o účelovosti jeho jednání, jelikož již při podání žádosti o mezinárodní ochranu zmínil, že vycestoval z Turecka z toho důvodu, že nechce vstoupit do armády. Z tvrzení žalobce tedy vyplynulo, že se rozhodl vojenskou službu nenastoupit dávno předtím, než se stal členem hnutí Hare Krišna. Tvrzení žalobce, že mu právě jeho víra brání v nástupu výkonu vojenské služby, tak nejsou dle krajského soudu azylově relevantní.

II.

Obsah kasační stížností a vyjádření žalovaného

[21] Žalobce (stěžovatel) napadl rozsudek krajského soudu kasační stížností, v níž namítal, že krajský soud stejně jako žalovaný nesprávně posoudili, zda nevěle stěžovatele nastoupit základní vojenskou službu z důvodu jeho náboženského přesvědčení je důvodem pro udělení mezinárodní ochrany.

[22] Stěžovatel se nejdříve ohradil proti závěru krajského soudu o tom, že podal žádost o mezinárodní ochranu pouze z důvodu legalizace svého pobytu na území ČR. Pokud jde o nástup stěžovatele na vojenskou službu, nesouhlasí s argumentem krajského soudu, že žalovaný neměl povinnost zjišťovat, zda by při jejím výkonu stěžovateli nehrozilo, že se bude podílet na páčání válečných zločinů. Podle stěžovatele nemůže krajský soud ignorovat ani náboženské přesvědčení stěžovatele i přesto, že se rozhodl nenastoupit vojenskou službu ještě před tím, než konvertoval k hnutí Hare Krišna.

[23] Stěžovatel namítal, že za určitých okolností může i povolání do armády a s tím související odepření výkonu vojenské služby založit azylově relevantní důvod. Krajský soud však v napadeném rozsudku pouze aproboval závěry žalovaného, že nenastoupení povinné vojenské služby nepředstavuje relevantní důvod pro udělení mezinárodní ochrany.

pokračování

Stěžovatel si je vědom toho, že branná povinnost je obecně považována za zcela legitimní občanskou povinnost, která existuje v řadě demokratických zemí. V těchto zemích je však většinou možné vykonat náhradní civilní službu z důvodu výhrady svědomí. Stěžovatel odkázal na bod 170 příručky UNHCR a na Směrnice UNHCR k mezinárodní ochraně č. 6 – Žádosti o přiznání statusu uprchlíka podle čl. 1A odst. 2 Ženevské úmluvy založené na náboženství, z nichž vyplývá, že je možné, aby povinnost vojenské služby byla jediným důvodem pro vznik nároku na přiznání postavení uprchlíka, pokud by odmítání služby bylo založeno na skutečném politickém, náboženském či morálním přesvědčení žadatele o mezinárodní ochranu. Dále stěžovatel opět odkázal na výše uvedený rozsudek ESLP ve věci *Savda proti Turecku* týkající se výhrady svědomí ve vztahu k výkonu vojenské služby v Turecku. Z tohoto rozsudku plyne, že stávající systém vojenské služby v Turecku nepovoluje žádné výjimky z jejího výkonu z důvodu výhrady svědomí a může vyústit v přísné a opakované trestní sankce v délce odnětí svobody od dvou měsíců do dvou let uložené těm, kteří odmítli službu nastoupit.

[24] V případě stěžovatele tedy nepřichází žádná alternativa v úvahu, vojenskou službu by musel vykonat v rozporu se svým náboženským i politickým přesvědčením. Z informací o zemi původu obstaraných žalovaným navíc vyplývá, že po propuštění z výkonu trestu jsou odpírači vojenské služby opětovně povoláváni do armády a v případě nového odepření služby se opakuje jejich uvěznění.

[25] Pokud žalovaný odkázal na to, že minimálně v jednom případě byla příslušníkovi svědků Jehovových umožněna výjimka z povinné vojenské služby, musí stěžovatel odkázat na výše uvedenou zprávu britského ministerstva vnitra k výkonu vojenské služby v Turecku, ze které vyplývá, že k srpnu 2017 čelilo 68 svědků Jehovových pronásledování z důvodu odepření vojenské služby. Kromě toho si lze jen stěží představit, že by byla výjimka udělena stěžovateli jakožto členu hnutí Hare Krišna, když sám žalovaný uvedl, že toto hnutí v Turecku zřejmě vůbec nepůsobí. Turecké státní orgány by tedy nemusely vůbec uznat existenci náboženského přesvědčení stěžovatele. Stěžovatel také odkázal na stále se zhoršující vězeňské podmínky v Turecku. Věznice jsou přeplněny, zdravotní péče je nedostatečná a ojedinělé nejsou ani případy mučení či nelidského zacházení s vězni.

[26] Stěžovatel se tedy domnívá, že v jeho případě může být odpírání výkonu vojenské služby azylově relevantním důvodem s ohledem na jeho hluboké náboženské přesvědčení a na neexistenci civilní alternativy k výkonu vojenské služby. Krajský soud podle stěžovatele pochybil, jestliže bez výhrad aproboval paušalizující závěry žalovaného, který nepovažuje odmítání výkonu vojenské služby stěžovatelem za azylově relevantní.

[27] Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[28] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti označil „*hluboké náboženské přesvědčení*“ stěžovatele jakožto jím uváděný hlavní důvod odmítání výkonu základní vojenské služby za zcela nedostatečný argument. Stěžovatel byl přesvědčen o tom, že nenastoupí základní vojenskou službu, ještě když byl muslim. Islámské náboženství však není neodmyslitelně spojeno s pacifismem, proto si stěžovatel vybral takové náboženství, které se bude hodit jeho záměrům. Žalovaný dále nesouhlasí se zveličením role, kterou v případě stěžovatele hraje jeho náboženské přesvědčení. Stěžovatel své tvrzené náboženské

přesvědčení nabyt poté, co mu hnutí Hare Krišna představil kamarád, tedy zcela náhodně. Žalovaný se dále vyhranil proti názoru stěžovatele, který kvůli své víře očekává jiné, mírnější zacházení oproti zbytku populace. Všechna zbylá tvrzení stěžovatele byla již žalovaným i krajským soudem posouzena.

[29] Žalovaný navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost stěžovatele zamítl jako nedůvodnou, případně ji odmítl jako nepřijatelnou.

[30] Stěžovatel podal k vyjádření žalovaného repliku. V ní se ohradil proti zlehčování a zpochybňování svého náboženského přesvědčení ze strany žalovaného. Žalovaný ve správním řízení nijak nerozporoval hloubku přesvědčení stěžovatele, není tedy relevantní argument žalovaného, že byl stěžovatel většinu svého života muslimem, ani za jakých okolností stěžovatel přijal nové náboženství. Stěžovatel nemůže souhlasit s argumentem žalovaného, že když se rozhodl, že nechce vykonávat vojenskou službu již před svým odchodem ze země původu, nejsou jeho pozdější náboženské důvody relevantní. Žalovaný má povinnost posuzovat důvody žádosti o mezinárodní ochranu ke dni svého rozhodování. Pokud v té době bylo náboženské přesvědčení důvodem, proč stěžovatel odmítá nastoupit vojenskou službu, nemůže je žalovaný ignorovat. Stěžovatel se neztotožnil ani s námitkou žalovaného, podle níž se stěžovatel snaží prostřednictvím své víry domáhat určité pozitivní diskriminace. Stěžovatel je přesvědčen, že je třeba přihlídnout k tomu, že tato povinnost bude odlišně vnímána a bude mít jiné dopady na toho, kdo nemá žádné náboženské přesvědčení, nebo na toho, jehož náboženskému přesvědčení výkon vojenské služby neodporuje, a jinak na toho, pro něhož je pacifistický způsob života základním kamenem jeho náboženství.

III.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[31] Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že je podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a je v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[32] Nejvyšší správní soud se dále ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná. Výklad zákonného pojmu „*přesah vlastních zájmů stěžovatele*“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, provedl Nejvyšší správní soud již ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS (všechna citovaná rozhodnutí správních soudů jsou dostupná na www.nssoud.cz). O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech:

1) Kasační stížnost se dotýká *právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu.*

pokračování

2) Kasační stížnost se týká *právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně*. Rozdílnost v judikatuře přitom může vyvstat na úrovni krajských soudů i v rámci Nejvyššího správního soudu.

3) Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit *judikatorní odklon*, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně.

4) Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno *zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele*.

[33] Stěžovatel v tomto případě namítá taková zásadní pochybení krajského soudu [zejména při posouzení možných důvodů pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu v souvislosti se stěžovatelovým odmítáním nástupu k výkonu základní vojenské služby z důvodu náboženského, případně politického přesvědčení stěžovatele], která by mohla mít dopad do jeho hmotně právního postavení a která navíc nelze z hlediska posouzení přijatelnosti kasační stížnosti *prima facie* vyloučit. Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná.

[34] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k přezkoumání napadeného rozsudku krajského soudu v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[35] Na úvod Nejvyšší správní soud připomíná, že zákon o azylu transponuje, resp. měl již k datu rozhodnutí žalovaného transponovat, do českého právního řádu mj. směrnici 2011/95/EU o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (přepřacované znění) (dále jen „kvalifikační směrnice“), a směrnici 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepřacované znění), a proto je třeba při výkladu zákona o azylu respektovat zásadu jeho eurokonformního výkladu (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008 - 67, publ. pod č. 1713/2008 Sb. NSS), případně použít ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu přímo ustanovení příslušné směrnice tam, kde vnitrostátní transpozice v daném období absentovala či bohužel stále absentuje.

[36] Podstatou námitek uplatněných stěžovatelem v kasační stížnosti (i v žalobě) je jeho nesouhlas se závěry krajského soudu i žalovaného ohledně toho, že odepření výkonu vojenské služby nemůže být důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. Stěžovatel v tomto smyslu namítá, že žalovaný a následně ani krajský soud nevzali dostatečně v potaz, že v jeho případě může odepření výkonu vojenské služby založit azylově relevantní důvod především s ohledem na jeho kurdský původ a s tím související odmítání účastnit se vojenských represí vůči vlastnímu (kurdskému) obyvatelstvu a dále s ohledem na hluboké náboženské přesvědčení stěžovatele.

[37] Již mnohokrát Nejvyšší správní soud ve své judikatuře připomněl, co se rozumí odůvodněným strachem z pronásledování ve smyslu zákonné definice uprchlíka. Například v rozsudku ze dne 31. 1. 2020, č. j. 5 Azs 105/2018 – 46, publ. pod č. 4029/2020 Sb. NSS, který se rovněž týkal tureckého státního příslušníka kurdské národnosti, Nejvyšší správní soud konstatoval:

„Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 5. 2009, č. j. 5 Azs 36/2008 – 119, musí žadatel pro vznik nároku na azyl podle § 12 písm. b) zákona o azylu kumulativně splnit následující prvky definice uprchlíka: „(1) Musí se nacházet mimo zemi svého původu (tato podmínka není explicitně v zákoně o azylu stanovena, neboť se presumuje z povahy věci); (2) musí mít odůvodněný strach (...); (3) jemu hrozící újma musí dosahovat intenzity pronásledování (...); (4) ochrana v zemi původu selhala (...); (5) musí být pronásledován z azylově relevantních důvodů (...); a (6) nesmí se na něj vztahovat vylučující klauzule (viz § 15 zákona o azylu).“ První kritérium je splněno již jen přítomností stěžovatele na území České republiky, je však třeba se zaměřit na kritéria následující.

Posuzování odůvodněnosti strachu z pronásledování je úzce spjato s dalšími kritérii, jelikož, jak Nejvyšší správní soud již několikrát judikoval, posouzení nároku na udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu je postaveno na potencialitě pronásledování v budoucnu po případném návratu žadatele do země původu, jedná se tedy, obdobně jako u posuzování skutečného nebezpečí vážné újmy pro účely doplňkové ochrany, o prospektivní rozhodování (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 1. 2008, č. j. 4 Azs 47/2007 - 60, či ze dne 9. 6. 2008, č. j. 5 Azs 18/2008 – 83). Samotný § 12 písm. b) zákona o azylu pracuje s pojmem strachu jako subjektivním prvkem a odůvodněností strachu z pronásledování jako objektivním prvkem, nestanoví však podmínku faktického pronásledování v minulosti, byť taková skutečnost je velmi významnou indicií přiměřené pravděpodobnosti pronásledování i v budoucnu. V každém případě je však zkoumána možnost budoucího pronásledování, přičemž je využíván standard přiměřené pravděpodobnosti, což znamená, že tato možnost musí být reálná, nikoliv pouze hypotetická, rozhodně však nemusí dosahovat či přesahovat 50 % (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, č. j. 2 Azs 71/2006 - 82, a ze dne 13. 8. 2010, č. j. 4 Azs 11/2010 - 112). Z čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice vyplývá, že pokud vyjde najevo skutečnost ukazující na „předchozí pronásledování žadatele, jedná se o závažný ukazatel odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpení vážné újmy.“

[38] Nejvyšší správní soud souhlasí s žalovaným a krajským soudem, že byť stěžovatelova rodina dle jeho výpovědi byla předmětem perzekuce ze strany tureckých úřadů, když byla pro svůj kurdský původ donucena k přesídlení z východu Turecka na západ, stěžovatel, který se již narodil na západě země, dosud pronásledován nebyl a bylo mu umožněno, i vzhledem k jeho znalosti tureckého jazyka, vysokoškolské studium i jeho pokračování v rámci programu Erasmus v zahraničí. Jak již však bylo konstatováno, tato skutečnost nevylučuje možnost, resp. odůvodněný strach stěžovatele z pronásledování v budoucnu, zvláště pak, pokud stěžovatel uvádí, že hlavní důvod jeho pronásledování, tedy odmítnutí nastoupit základní vojenskou službu v Turecku, vznikl až po jeho odchodu ze země původu do Evropy, kdy v souvislosti s ukončením svých vysokoškolských studií stěžovatel pozbyl možnost požádat o další odklad této povinnosti, takže je nyní s nástupem k výkonu vojenské služby v prodlení. Přitom zároveň jeden ze dvou důvodů pro odmítání

pokračování

nástupu k výkonu vojenské služby, který považuje za azylově relevantní, vznikl až po jeho odchodu ze země původu, konkrétně v ČR, kde stěžovatel získal nové náboženské přesvědčení. Jednalo by se tedy ve smyslu čl. 5 kvalifikační směrnice o potřebu mezinárodní ochrany vznikající na místě (tzv. mezinárodní ochrana *sur place*, viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2014, č. j. 5 Azs 2/2013 – 26, publ. pod č. 3085/2014 Sb. NSS).

[39] Zdá se ovšem, že žalovaný, byť jeho vyjádření jsou v tomto ohledu nejednoznačná či dokonce do určité míry rozporná, v první řadě zpochybňuje hodnověrnost tohoto stěžovatelem tvrzeného důvodu pro udělení azylu, resp. hodnověrnost stěžovatelovy konverze k učení Hare Krišna (jakožto jednoho z proudů hinduismu), k níž mělo dojít v ČR, jako takové. Své pochybnosti zakládá žalovaný jednak na tom, že stěžovatel požádal o mezinárodní ochranu (v lednu 2018) až více než rok po té, co v ČR dle své výpovědi konvertoval k učení Hare Krišna (na podzim 2016), a až po té, co byl policií zadržen z důvodu svého neoprávněného pobytu na území ČR (platnost jeho pobytového oprávnění skončila již dne 8. 7. 2016). Druhým důvodem se žalovanému a zejména krajskému soudu jeví být skutečnost, že stěžovatel se rozhodl nenastoupit do armády již dříve, ještě v době, kdy byl muslimem, což podle žalovaného naznačuje účelovost stěžovatelovy konverze k učení Hare Krišna.

[40] Je jistě pravdou, že stěžovatelovo prodlení s podáním žádosti o udělení mezinárodní ochrany je faktorem, který může, pokud je podpořen dalšími zjištěnými skutečnostmi, nasvědčovat závěru o nehodnověrnosti výpovědi stěžovatele. Sama tato skutečnost, resp. to, že bezprostředním motivem stěžovatele k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany byla žalovaným často skloňovaná „*snaha o legalizaci pobytu na území ČR*“, však nepostačuje, jak důvodně poukázal stěžovatel, sama o sobě k vyloučení z možnosti udělení mezinárodní ochrany, neboť tato skutečnost ještě nevylučuje, že žadatel hledá ochranu v ČR (tedy chce zde „legálně pobývat“) právě proto, že má odůvodněný strach z pronásledování v zemi původu z azylově relevantních důvodů nebo že by v případě navrácení do této země čelil skutečnému nebezpečí vážné újmy zakládajícímu nárok na doplňkovou ochranu (viz např. stěžovatelem připomínaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 5. 2011, č. j. 5 Azs 6/2011 – 49).

[41] Nejvyšší správní soud připomíná, že závěr žalovaného o tom, že azylový příběh žadatele či jeho část jsou nevěrohodné, je podmíněn důsledným přezkoumáním hodnověrnosti této výpovědi, na což by se měl zaměřit pohovor s žadatelem a jeho výpověď by následně měla být řádně vyhodnocena dle obecně uznávaných indikátorů hodnověrnosti (věrohodnosti), jak jsou v podstatě shrnuty v čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice. Mezi ně patří zejména vnitřní a vnější konzistentnost žadatelovy výpovědi, otázka, zda je tato výpověď dostatečně konkrétní, její plausibilita ve světle mimo jiné relevantních informací o zemi původu atd. (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 2. 2008, č. j. 1 Azs 18/2007 – 55, ze dne 28. 7. 2009, č. j. 5 Azs 40/2009 - 74, ze dne 25. 6. 2015, č. j. 4 Azs 71/2015 - 54, publ. pod č. 3279/2015 Sb. NSS, nebo ze dne 12. 4. 2021, č. j. 5 Azs 97/2019 – 41).

[42] Takový komplexní test však žalovaný ani krajský soud neprovedli, nehodnověrnost výpovědi stěžovatele pouze naznačují. Jak vyplývá již z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2004, č. j. 4 Azs 152/2004 – 36, publikovaného pod č. 903/2006 Sb.

NSS, „je obtížné, ne-li nemožné stanovit jakákoliv měřítko hodnocení subjektivních znalostí člověka o náboženství nebo víře, na druhou stranu však lze jistou, alespoň minimální, povědomost o této víře od žadatele o mezinárodní ochranu, který tvrdí, že zastává určitá náboženská přesvědčení, o která opírá své azylově relevantní důvody, požadovat v těch případech a v tom rozsahu, které odpovídají osobním charakteristikám daného žadatele i charakteristikám prostředí, z něhož pochází. Správní orgán se tedy věrohodnosti žadatele o mezinárodní ochranu musí zabývat a věc hodnotit v celkovém kontextu, kupř. zvážit i tvrzení žadatele o mezinárodní ochranu o hloubce jeho víry, délce doby, po kterou danou víru vyznává, zapojení se do náboženského života příslušné komunity, vzít v úvahu jeho celkový prezentovaný duchovní vývoj apod. V tomto smyslu není vyloučeno ani provádění vhodných výsledků svědků a zjišťování rozsahu povědomí žadatele o příslušném náboženství, jakkoli je třeba k hodnocení výsledků takového zjišťování vždy přistupovat s nejvyšší možnou opatrností.“ (k této otázce hodnověrnosti konverze k jiné víře v hostitelské zemi žadatele o mezinárodní ochranu srov. též již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2014, č. j. 5 Azs 2/2013 – 26).

[43] Jestliže žalovaný měl pochybnosti o hodnověrnosti konverze stěžovatele k hinduistickému učení Hare Krišna, měl se při pohovoru k žádosti o mezinárodní ochranu na tyto otázky zaměřit. Především mohl posoudit způsob života stěžovatele před konverzí, samotnou konverzi či jeho znalost nového náboženství. Žalovaný také mohl využít výsledků svědků, především osob, které se pohybují v komunitě hnutí Hare Krišna, kde měl být stěžovatel od podzimu 2016 ubytovaný. To ovšem žalovaný neučinil. Přitom žalovaný ve svém rozhodnutí nerozporoval skutečnost, že stěžovatel je dlouhodobě součástí uvedené náboženské komunity. Stěžovatel se tuto skutečnost snažil prokázat mj. přiloženým čestným prohlášením celkem 13 osob (každá z nich uvádí jméno a příjmení, datum narození a bydliště a připojuje svůj podpis), že s nimi stěžovatel od podzimu 2016 pobýval na farmě „Nava Gókula“ v Morkovicích-Slížanech a v centru hnutí v Brně. Ani tento důkaz, který mohl být využit mj. pro výsledek alespoň některých z těchto osob, žalovaný nijak nehodnotil. Zapojení stěžovatele do života komunity hnutí Hare Krišna ani jeho výpověď, podle níž se stěžovatel podílí i na „misijní činnosti“ hnutí tím, že šíří příslušnou duchovní literaturu mezi lidmi (ostatně při této činnosti měl být stěžovatel dle svého vyjádření policií kontrolován a následně zadržen), žalovaný na jedné straně nezpochybňoval, na straně druhé tyto skutečnosti do svých úvah o hodnověrnosti konverze stěžovatele nepromítl.

[44] Z výpovědi stěžovatele vyplynulo, že v letech 2008 - 2012 navštěvoval tureckou státní školu, která připravuje studenty pro práci ve státní službě. Takto stěžovatel získal kvalifikaci k tomu, aby mohl pokračovat ve studiu na vojenské akademii, ale v té době stěžovatel již nesouhlasil s konceptem výuky založené na islámu a ideologii turecké nadřazenosti a rozhodl se, že do armády nevstoupí. Uvedl, že tomu tak bylo zvláště z toho důvodu, že by byl nucen bojovat proti vlastním lidem (Kurdům). Stěžovatel se proto rozhodl pro studium historie na univerzitě v Izmiru a následně odjel v rámci programu Erasmus na studia do Slovinska.

[45] Nejvyšší správní soud tedy souhlasí s krajským soudem, že stěžovatel nechtěl vstoupit do armády již při odjezdu ze země původu. Krajský soud však pouze na základě této skutečnosti, kterou stěžovatel konzistentně uvádí vedle svého náboženského přesvědčení jako druhý důvod, proč základní vojenskou službu odmítá, nemohl dospět

pokračování

k závěru, že jeho konverze k učení Hare Krišna je účelová. Jak již bylo konstatováno, k takovému závěru žalovaný ani krajský soud neshromáždili dostatečné důkazy a ani ta zjištění, která měli k dispozici, řádně nezhodnotili. Žalovaný si dokonce ve svých kusých komentářích k této otázce protičeří, když mj. ve vyjádření ke kasační stížnosti na jedné straně tvrdí, že stěžovatel si učení Hare Krišna, které je známé svým pacifismem a učením o nenásilí, vybral účelově, avšak na straně druhé žalovaný zároveň uvádí, že stěžovatel ke svému tvrzenému náboženské přesvědčení dospěl poté, co mu ho představil kamarád, tedy zcela náhodně. Pokud se skutečně jednalo o náhodu, jen stěží mohlo jít zároveň ze strany stěžovatele o předem promyšlený kalkul. První možnost (tedy do určité míry náhodné setkání stěžovatele s učením Hare Krišna) se zdá být na základě dosud zjištěných skutečností pravděpodobnější verzí reality, přičemž ani tato náhodnost samozřejmě nijak nesnižuje hloubku či opravdovost víry stěžovatele, vždyť v podstatě každé přijetí určité víry či náboženské orientace, není-li k němu člověk veden svými rodiči či společností od dětství, bývá do určité míry dílem náhody, při níž jistě často může hrát roli i zprostředkování této nové víry blízkou osobou.

[46] Žalovaný je dále přesvědčen o tom, že stěžovateli, i kdyby byly jím uváděné důvody odmítnutí nástupu k výkonu základní vojenské služby hodnověrné, v zemi původu pronásledování ani na základě této skutečnosti nehrozí.

[47] V již citovaném rozsudku ze dne 31. 1. 2020, č. j. 5 Azs 105/2018 – 46, Nejvyšší správní soud k definici pronásledování zdůraznil následující:

„Pronásledování je v § 2 odst. 4 zákona o azylu definováno jako „závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování“. Toto ustanovení musí být samozřejmě vykládáno v souladu s čl. 9 kvalifikační směrnice, který v odst. 1 stanoví podrobnější definici pronásledování jakožto jednání, které je:

- „a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit, nebo*
- b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).“*

V čl. 9 odst. 2 pak kvalifikační směrnice poskytuje demonstrativní výčet jednání, která jsou za pronásledování považována (...).“

[48] V obecné rovině lze jistě souhlasit s žalovaným i krajským soudem, že samotné plnění branné povinnosti nelze bez dalších souvislostí považovat za důvod pro udělení mezinárodní ochrany, pokud se ovšem jedná o plnění takové povinnosti v regulární armádě demokratického právního státu, které je v souladu s vnitrostátním i mezinárodním právem, a pokud případné odpírání výkonu takové vojenské služby z důvodu svědomí není trestáno nepřiměřenými sankcemi. Branná povinnost spojená s účastí na ozbrojeném konfliktu, jako je i ten, který se odehrává mezi tureckými ozbrojenými silami a vzbouřenci z řad ozbrojených milicí Strany kurdevských pracujících (PKK) [byť žalovaný v souvislosti s doplňkovou ochranou dle § 14a odst. 1 a 2 písm. c) zákona o azylu v žalobou v napadeném rozhodnutí naprosto nesmyslně uvádí, že v zemi původu stěžovatele ozbrojený

konflikt neprobíhá – k tomu podrobně viz citovaný rozsudek ze dne 31. 1. 2020, č. j. 5 Azs 105/2018 – 46], případně i v rámci tureckých bojových operací, opět namířených proti kurdským ozbrojencům, v Sýrii a v Iráku, naopak je významná z pohledu možného pronásledování z azylově relevantních důvodů právě ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, který musí být vykládán v souladu s čl. 9 směrnice kvalifikační směrnice.

[49] Podle čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice totiž může být za pronásledování mimo jiné považováno „*trestní stíhání nebo trest za odeřnění výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení (vylučující klauzule) uvedené v čl. 12 odst. 2*“ kvalifikační směrnice. Vylučující klauzule podle čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice se vztahuje na zločin proti míru, válečné zločiny nebo zločiny proti lidskosti, na vážné nepolitické zločiny a na činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN. Ve vztahu k této otázce lze i v nyní posuzované věci odkázat na rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 2. 2015 *Shepherd*, C-472/13, ECLI:EU:C:2015:117, který se zabýval mj. výkladem obdobného ustanovení předchozí kvalifikační směrnice, tj. směrnice Rady 2004/83/ES, a dospěl k závěru, že čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice se vztahuje „*na všechny příslušníky ozbrojených sil, včetně logistického nebo podpůrného personálu*“ za situace, „*kdy by spáchání válečných zločinů v daném konfliktu předpokládala samotná vykonávaná vojenská služba, včetně situací, kdy by se žadatel o přiznání postavení uprchlíka účastnil spáchání takových zločinů jen nepřímo, jelikož by při plnění svých úkolů s rozumnou mírou pravděpodobnosti poskytl nezbytnou podporu pro přípravu nebo uskutečnění těchto zločinů*“.

[50] Na tento rozsudek navázal Soudní dvůr v loňském roce v rozsudku ze dne 19. 11. 2020, *EZ*, C-238/19, ECLI:EU:C:2020:945, když v souvislosti s vojenskou službou v syrské armádě konstatoval:

- „33 *Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 musí být vykládán v tom smyslu, že pro brance, který odeřne výkon vojenské služby za konfliktu, avšak nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, by výkon vojenské služby znamenal spáchání zločinů nebo jednání uvedených v čl. 12 odst. 2 této směrnice pouze z toho důvodu, že ozbrojené síly země jeho původu k opakovanému a systematickému páčání takovýchto zločinů a jednání nasazují brance.*
- 34 *Pouze vnitrostátním orgánům přísluší, aby pod dohledem soudu posoudily, zda by výkon vojenské služby žadatelem, který žádá o přiznání postavení uprchlíka na základě čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95, vedl nutně, nebo přinejmenším velmi pravděpodobně, k tomu, že by žadatel spáchal zločiny uvedené v čl. 12 odst. 2 téže směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 40).*
- 35 *Toto posouzení skutkového stavu musí být založeno na souboru nepřímých důkazů, které mohou prokázat s ohledem na všechny dotčené okolnosti, zejména okolnosti, které se týkají relevantních skutečností týkajících se země původu v okamžiku rozhodování o žádosti, jakož i konkrétního postavení a osobní situace žadatele, že celková situace činí*

pokračování

spáchání tvrzených trestných činů pravděpodobným (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 46).

- 36 *Soudní dvůr kromě toho rozhodl, že situace, kdy by se žadatel pouze nepřímou účastí účastnil páchaní takových zločinů, protože by zejména nepatřil k bojovým jednotkám, ale byl například přidělen k jednotce logistiky nebo podpory, nejsou v zásadě vyloučeny (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 37).*
- 37 *V syrském kontextu všeobecné občanské války, který platil v době rozhodování o žádosti dotčené osoby, tedy v dubnu 2017, a zejména s ohledem na opakované a systematické páchaní válečných zločinů syrskou armádou, včetně jednotek složených z branců, které je podle předkládajícího soudu do značné míry zdokumentováno, se pravděpodobnost, že bez ohledu na své zařazení v rámci armády bude branec vtažen přímo či nepřímou účastí na páchaní dotčených zločinů, jeví jako velmi vysoká, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.*
- 38 *V důsledku toho musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 vykládán v tom smyslu, že pro brance, který odepře výkon vojenské služby za konfliktu, avšak nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, v kontextu všeobecné občanské války, která se vyznačuje opakovaným a systematickým páchaním zločinů nebo jednání uvedených v čl. 12 odst. 2 téže směrnice armádou, která nasazuje brance, by výkon vojenské služby znamenal přímou či nepřímou účast na spáchání takových zločinů nebo jednání, bez ohledu na zařazení v rámci armády.“*

[51] Je třeba též vzít v potaz bod 171 příručky UNHCR, na niž odkazoval také stěžovatel, neboť poskytuje jeden z autoritativních výkladů Úmluvy o právním postavení uprchlíků (Ženevské úmluvy), jíž je ČR vázána a z níž tudíž vychází rovněž zákon o azylu: „*Ne každé přesvědčení, ať je jakkoliv ryzí, je dostatečným důvodem pro nárokování si právního postavení uprchlíka po dezerci nebo vyhnutí se nástupu vojenské služby. Nestací, že člověk má rozpory se svou vládou, pokud jde o politické odůvodnění určité vojenské akce. Avšak tam, kde je typ vojenské akce, s níž jedinec nechce být spojován, odsuzován mezinárodním společenstvím jako jsoucí v rozporu se základními pravidly lidského chování, mohlo by potrestání za dezerci či vyhýbání se nástupu vojenské služby být, ve světle všech ostatních požadavků definice, samo o sobě považováno za pronásledování.“*

[52] Nejvyšší správní soud ze správního spisu zjistil, že stěžovatel ve vyjádření, které připojil k podané žádosti o mezinárodní ochranu, jako jeden z důvodů své žádosti uvedl: „*Pokud budu v Turecku donucen jít do armády, nemohu říct ne. Pokud řeknu ne, půjdu k soudu a budu obviněn ze zrady. Budu muset do vězení a podstoupit trest a stejně budu do armády nakonec muset. Já nechci být vojákem turecké vlády. Nechci bojovat proti vlastním lidem. Nechci zabíjet své vlastní lidi. Protože většinou turecká armáda bojuje s Kurdy a jinými minoritami.“* Tyto obavy stěžovatel potvrdil i při pohovorech, které s ním v rámci správního řízení byly vedeny. K podkladům pro rozhodnutí přidal také fotografie a články týkající se ozbrojeného konfliktu v tureckém Kurdistánu.

[53] Nesprávné je tedy v této souvislosti tvrzení krajského soudu, že „*nebylo žádného důvodu k tomu, aby se žalovaný zabýval otázkou, zda by případný výkon vojenské služby*

žalobcem nemohl zahrnovat podílení se na páchaní válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti“. Podle krajského soudu nic takového stěžovatel v průběhu správního řízení netvrdil. Stěžovatel však ve správním řízení konzistentně uváděl, že turecká armáda bojuje na mnoha místech proti Kurdům, které zabíjí, mučí apod. Nejvyšší správní soud má za to, že v rámci správního řízení se stěžovatel, který nemá právní vzdělání, mohl k důvodům svého strachu z pronásledování jen obtížně precizněji vyjádřit.

[54] Nad rámec uvedeného Nejvyšší správní soud upozorňuje na rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 23. března 2016, *F. G. proti Švédsku*, stížnost č. 43611/11, podle něhož příslušné správní orgány i soudy mají povinnost se zabývat všemi okolnostmi, které vyjdou v průběhu řízení najevo a které by mohly být relevantní z hlediska posouzení toho, zda žadateli nehrozí v zemi původu skutečné nebezpečí špatného zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, bez ohledu na to, zda žadatel takové skutečnosti výslovně označí či neoznačí za důvody udělení mezinárodní ochrany (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2018, č. j. 5 Azs 246/2016 – 45).

[55] Bylo tedy na žalovaném, aby si zajistil dostatek informací o zemi původu k posouzení otázky, zda stěžovatel mohl mít odůvodněný strach z pronásledování spočívající v tom, že by mu hrozilo trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby v turecké armádě, kdy by výkon této služby za konfliktu na jihovýchodě země nebo v sousedních zemích mohl zahrnovat účast na mezinárodních zločinech či jednáních ve smyslu čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice, jak předpokládá čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, a tyto informace řádně vyhodnotil. Žalovaný však tuto otázku zcela opominul.

[56] Přitom ve výše citovaném rozsudku ze dne 31. 1. 2020, č. j. 5 Azs 105/2018 – 46, stěžovatel k situaci v jihovýchodním Turecku (tureckém Kurdistánu), kde turecké ozbrojené síly provádějí bojové operace namířené proti kurdským povstalcům z řad PKK, Nejvyšší správní soud konstatoval: „Lze pouze připomenout, že dle informace Ministerstva zahraničních věcí ze dne 7. 11. 2016, č. j. MV-131615-1/OAM-2016, v jihovýchodní části Turecka „probíhá v podstatě partyzánská válka PKK s tureckými ozbrojenými a bezpečnostními složkami. Přesto, že se turecké vládě podařilo militanty PKK porazit ve městech, akce neutichly a přesunuly se na venkov. PKK spíše své útoky po pokusu o puč 15. 7. zintenzivnilo a zklidnění situace nepřispěly ani úspěšné vojenské aktivity FSA podporované TR armádou na severu Sýrie. PKK útočí formou přepadů (včetně pumových) vládních bezpečnostních objektů ... Přesto, že objekty útoků jsou necivilní povahy, dochází při nich také k obětem (zejména formou poranění) na straně obyčejných občanů“. Ve výroční zprávě Human Rights Watch je popis situace na jihovýchodě Turecka následující: „Intenzivní bezpečnostní operace v období od ledna do května ve městech na jihovýchodě, kde byly opevněny městské milice napojené na PKK, vysídlily ze svých domovů až 400 000 obyvatel. V těžkých bojích zahynuly stovky obyvatel, policistů, vojáků a bojovníků napojených na PKK. Útoky bezpečnostních složek v Cizre si vyžádaly život a zranění neozbrojených obyvatel včetně dětí a zničily domovy civilistů. Okolnosti, při nichž zahynulo asi 130 zraněných bojovníků a neozbrojených aktivistů skrývajících se na třech základnách obklíčených bezpečnostními složkami, stát nikdy nevysvětlil, ani řádně nevyšetřil. Během bezpečnostních operací po dobu několika měsíců platil v Cizre, okolních městech a sousedství celoplošný zákaz vycházení, což bránilo v přístupu novinářům a vyšetřovatelům z oblasti lidských práv. Orgány zničily rozsáhlé oblasti většiny kurdských měst

pokračování

Diyarbakır, Şirnak, Nusaybin a Yüksekova. V červnu vláda představila právní úpravu, díky které by jakékoliv stíhání vojenských či veřejných orgánů včetně policie zapojených do kontrateroristických operací záviselo na správním povolení. Zákon tak uděluje bezpečnostním složkám imunitu za porušování práv, kterého se v nedávných operacích na jihovýchodě dopustily, což je v rozporu se závazkem Turecka taková porušení vyšetřit.“ Tyto a další ve spisu obsažené informace o zemi původu svědčí o tom, že na jihovýchodě Turecka probíhá značně intenzivní vnitrostátní ozbrojený konflikt (s případnou mezinárodní dimenzí v podobě tvrzeňého zapojení kurdských milic operujících v sousedních regionech Sýrie a Iráku, jímž Turecko odůvodňuje své rozsáhlé vojenské operace na těchto územích) mezi tamními ozbrojenými silami a PKK, který ohrožuje životy a zdraví civilního obyvatelstva.“

[57] Zároveň uvedený rozsudek cituje další informace o zemi původu svědčící o rozsáhlém porušování lidských práv ze strany tureckých ozbrojených složek během provádění zmiňovaných vojenských operací. Z citovaného rozsudku vyplynulo, že „dochází k represím ze strany tureckých ozbrojených složek i útoků většinového obyvatelstva vůči kurdské menšině a jejímu majetku; mj. terčem těchto represí a útoků byli představitelé a majetek kurdské Lidově demokratické strany (HDP), kterou vládoucí Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) a nacionalistické strany obviňují z toho, že je politickým křídlem PKK. Přitom dle této zprávy míra perzekuce, kterou zažívají mj. kurdští představitelé, obecně sleduje vývoj ozbrojeného konfliktu mezi tureckým státem a povstalci z PKK. (...) Rozmíchání ozbrojeného konfliktu v červenci 2015 přineslo novou vlnu těchto operací, včetně zatýkání a došlo rovněž k mnoha obviněním ze špatného zacházení ze strany bezpečnostních sil. Zpráva cituje informaci Asociace pro lidská práva, podle níž v prvních 9 měsících roku 2016 došlo celkově k 40 573 porušením lidských práv v kurdském regionu“. Citovaný rozsudek dále uvádí, že se státní orgány „dopouštějí mučení a špatného zacházení se zdrženými v rámci reakcí na domnělé a údajné brožby bezpečnosti v jihovýchodní části země“.

[58] Obdobné závěry, byť ve stručnější podobě, vyplývají rovněž z informací o zemi původu, které obstaral žalovaný v nyní posuzované věci (viz výše), zejména z informací OAMP MV „Turecko – Bezpečnostní a politická situace v zemi“ ze září 2018 a „Kurdové – Postavení ve společnosti, politické strany a politická reprezentace, Kurdská strana pracujících“ ze dne 9. 5. 2018, jakož i ze zprávy britského ministerstva vnitra „Turecko: Kurdové“ ze září 2018. Zpráva britského ministerstva vnitra „Turecko: Vojenská služba“ ze září 2018 potom přidává znepokojivé informace o chování tureckých ozbrojených sil v rámci jejich vojenských operací v Sýrii.

[59] Možnost, že by byl stěžovatel donucen se v případě, že by byl v rámci své vojenské služby povolán do zmiňovaných oblastí, podílet na mezinárodních zločinech či jiném jednání, které je předmětem vylučovací klauzule dle čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice (§ 15 odst. 1 zákona o azylu), tedy nelze na podkladě obstaraných informací o zemi původu vyloučit. Zároveň je splněna i podmínka uvedená v obou citovaných rozsudcích Soudního dvora ve věcech *Shepherd a EZ*, totiž, že v Turecku neexistuje všeobecně dostupná legální možnost se základní vojenské službě vyhnout, neboť náhradní civilní služba nebyla zavedena. To konstatoval již (byť pro žadatele z řad kurdských odpíračů základní vojenské služby v turecké armádě jinak nepříznivý) rozsudek britské Sněmovny lordů ve věci *Sepeet a Bulbul [rozsudek Sněmovny lordů (House of Lords) ze dne 20. března 2003 ve věci Sepeet (FC) and Another (FC) v. Secretary of State for the Home Department, [2003] UKHL 15]* a

situace se od té doby dle dostupných informací o zemi původu nezměnila. To potvrzuje i výše zmiňovaný rozsudek ESLP ve věci *Savda proti Turecku*, ze kterého vyplynulo, že Turecko neposkytnutím alternativy k výkonu vojenské služby za okolností panujících v turecké armádě a turecké vojenské justici porušilo čl. 3, čl. 9 a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. též rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 7. července 2011 ve věci *Bayatyan proti Arménii*, stížnost č. 23459/03). Žalovaný přitom neprokázal, že by se na stěžovatele vztahovaly či pro něj byly dostupné možnosti vykoupit se z výkonu vojenské služby nebo jiné výjimky z branné povinnosti, které turecké právní předpisy upravují. Zároveň je z výše zmiňovaných informací o zemi původu zřejmé, že turecké trestní právo odepření či vyhýbání se vojenské službě sankcionuje, otázka přiměřenosti či nepřiměřenosti těchto trestních sankcí není pro naplnění skutkové podstaty pronásledování dle čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice relevantní.

[60] Za těchto okolností se měl žalovaný rovněž zabývat otázkou, zda by v případě hrozby pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice v podobě trestního stíhání nebo trestání za odepření výkonu vojenské služby, která by zahrnovala přímou či nepřímou účast na mezinárodních zločinech či jiných jednáních spadajících pod vylučující klauzuli dle čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice, byla dána souvislost (kauzální nexus) ve smyslu čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice mezi tímto pronásledováním a azylově relevantními důvody pronásledování („*Convention reasons*“) taxativně uvedenými v čl. 2 písm. d) a v čl. 10 kvalifikační směrnice [v § 12 písm. b) zákona o azylu]. K této otázce Soudní dvůr v již citovaném rozsudku ve věci *EZ* konstatoval:

- „46 *Nejprve je třeba uvést, že čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice tím, že upravuje trestní stíhání nebo tresty za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 směrnice 2011/95, definuje určitá jednání považovaná za pronásledování podle jejich důvodu, a že tento důvod se liší od důvodů taxativně vyjmenovaných v čl. 2 písm. d) a článku 10 této směrnice, a sice rasy, náboženství, národnosti, politických názorů nebo příslušnosti k určité společenské vrstvě.*
- 47 *Je pravda, že v mnoha případech je odepření vykonat vojenskou službu vyjádřením politických názorů, které spočívají v odepření jakéhokoliv použití vojenské síly nebo v odporu proti politice nebo metodám orgánů země původu, náboženského přesvědčení, nebo je odůvodněno příslušností k určité společenské vrstvě. V těchto případech je pronásledování, ke kterému může toto odepření vést, rovněž spojeno se stejnými důvody.*
- 48 *Jak však uvedla generální advokátka v bodě 67 svého stanoviska, k odepření výkonu vojenské služby může dojít rovněž z důvodů, které jsou odlišné od pěti výše uvedených důvodů pronásledování. Odepření může být odůvodněno zejména obavou vystavit se nebezpečí, které s sebou nese výkon vojenské služby v kontextu ozbrojeného konfliktu.*
- 49 *V důsledku toho by připuštění, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 je v každém případě vázáno na jeden z pěti důvodů pronásledování stanovených Ženevskou úmluvou, ve skutečnosti vedlo k doplnění těchto důvodů o další důvody pronásledování, a tedy k rozšíření působnosti této směrnice ve vztahu k působnosti Ženevské úmluvy. Takový výklad by*

pokračování

přítom byl v rozporu s jasným záměrem unijního normotvůrce uvedeným v bodě 24 odůvodnění uvedené směrnice harmonizovat v rámci Unie provádění postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy.

- 50 *Proto nelze existenci souvislosti mezi alespoň jedním z důvodů pronásledování uvedených v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty uvedenými v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice považovat za prokázanou, a v důsledku toho nemůže být vyňata z přezkumu ze strany vnitrostátních orgánů pověřených posuzováním žádosti o mezinárodní ochranu.*
- 51 *Tento závěr je potvrzen postupy posuzování žádostí o mezinárodní ochranu stanovenými směrnicí 2011/95.*
- 52 *Článek 4 odst. 1 této směrnice totiž stanoví, že členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu. Prohlášení žadatele o mezinárodní ochranu jsou však pouze výchozím bodem procesu posuzování skutečností a okolností prováděného příslušnými orgány (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 28). Totéž ustanovení totiž stanoví, že povinností členského státu je posoudit významné náležitosti žádosti ve spolupráci s žadatelem o mezinárodní ochranu.*
- 53 *Mezi relevantními skutečnostmi předloženými k posouzení příslušnými vnitrostátními orgány přitom čl. 4 odst. 2 směrnice 2011/95 uvádí „důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu“, které nutně zahrnují důvod pronásledování, kterému je žadatel údajně vystaven. Pokud by tedy bylo bez přezkumu připuštěno, že trestní stíhání a tresty za odeření výkonu vojenské služby za okolností uvedených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice souvisejí s jedním z pěti důvodů pronásledování stanovených Ženevskou úmluvou, znamenalo by to, že by z posouzení příslušných orgánů byl vyjmut podstatný prvek pojmu „důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu“ na rozdíl od toho, co stanoví čl. 4 odst. 2 uvedené směrnice.*
- 54 *Nelze však mít za to, že je na žadateli o mezinárodní ochranu, aby předložil důkaz o souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i článku 10 směrnice 2011/95 a trestními stíháními a tresty, které mu hrozí z důvodu jeho odeření výkonat vojenskou službu za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice.*
- 55 *Takové důkazní břemeno by totiž bylo v rozporu s postupy posuzování žádostí o mezinárodní ochranu, jak jsou definovány v článku 4 směrnice 2011/95. Na jedné straně, jak bylo připomenuto v bodě 52 tohoto rozsudku, čl. 4 odst. 1 této směrnice umožňuje pouze členským státům, aby pokládaly za povinnost žadatele „předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu“, a ukládá členskému státu, u kterého je vedeno řízení, aby posoudil významné náležitosti žádosti. Na druhé straně, jak uvedla generální advokátka v bodě 70 svého stanoviska, čl. 4 odst. 5 směrnice 2011/95 připouští, že žadatel nemusí být vždy schopen doložit svou žádost písemnými nebo jinými doklady, a uvádí kumulativní podmínky, za nichž takové důkazy nejsou vyžadovány. V tomto ohledu důvody odeření výkonu vojenské služby, a v důsledku toho trestní stíhání, kterým se dotyčná osoba vystavuje, představují subjektivní prvky žádosti, o nichž může být obzvláště obtížné podat přímý důkaz.*

- 56 *Za těchto podmínek je na příslušných vnitrostátních orgánech, aby s ohledem na všechny okolnosti uvedené žadatelem o mezinárodní ochranu posoudily pravděpodobnost souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i článku 10 směrnice 2011/95 a trestními stíháními a tresty uloženými v případě odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice.*
- 57 *V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že existuje silná domněnka, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice se váže k jednomu z pěti důvodů připomenutých v článku 10 uvedené směrnice.*
- 58 *Na prvním místě je zjevné, že unijní normotvůrce neměl v úmyslu upřesněním důvodů pronásledování uvedených v čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 ztížit získání postavení uprchlíka odpíračům vojenské služby z důvodu svědomí tím, že by stanovil dodatečnou podmínku pro získání tohoto postavení, ale právě naopak měl za to, že tento důvod pronásledování je zpravidla spojen alespoň jedním z pěti důvodů pronásledování, které zakládají nárok na postavení uprchlíka. Zvláštní zmínka o odpíračích vojenské služby z důvodu svědomí v této směrnici v případě, že by výkon vojenské služby přinutil tyto osoby ke spáchání zločinů proti míru, válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti, je totiž zcela v souladu s vyloučením pachatelů výše uvedených zločinů z postavení uprchlíka, stanoveným v článku 12 směrnice.*
- 59 *Na druhém místě, jak uvedla generální advokátka v bodě 75 svého stanoviska, odepření výkonu vojenské služby, zejména pokud za něj mohou být uloženy přísné tresty, umožňuje domněnku o existenci silného konfliktu politických nebo náboženských hodnot a názorů mezi dotyčnou osobou a orgány země původu.*
- 60 *Na třetím místě v kontextu ozbrojeného konfliktu, zvláště pak občanské války, a při neexistenci zákonné možnosti vyhnout se vojenským povinnostem, je vysoce pravděpodobné, že odepření výkonu vojenské služby bude orgány vykládáno jako projev politického nesouhlasu, bez ohledu na případně složitější osobní důvody dotyčné osoby. Článek 10 odst. 2 směrnice 2011/95 přitom stanoví, že „[p]ři posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje“.*
- 61 *Z výše uvedeného vyplývá, že ustanovení čl. 9 odst. 2 písm. e) ve spojení s čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 musí být vykládána v tom smyslu, že existenci souvislosti mezi důvody uvedenými v čl. 2 písm. d), jakož i v článku 10 této směrnice a trestními stíháními a tresty za odepření výkonu vojenské služby podle čl. 9 odst. 2 písm. e) uvedené směrnice nelze považovat za prokázanou pouze z toho důvodu, že tato trestní stíhání a tyto tresty souvisejí s uvedeným odepřením. Je však dána silná domněnka, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) též směrnice souvisí s jedním z pěti důvodů připomenutých v článku 10 uvedené směrnice. Je věcí příslušných vnitrostátních orgánů, aby s ohledem na všechny dotčené okolnosti ověřily pravděpodobnost této souvislosti.“*

[61] Posledně uvedený závěr platí i o žalovaném v nyní posuzované věci, který však úloze popisované Soudním dvorem nedostál. Přitom stěžovatel konzistentně po celou dobu

pokračování

řízení tvrdil, že se jakožto osoba kurdského původu nechce v rámci výkonu vojenské služby podílet na ozbrojených akcích vedených proti jeho etniku, nabízí se tedy azylově relevantní důvod pronásledování spočívající ve stěžovatelských skutečných či jemu připisovaných politických názorech spojených navíc s jeho příslušností ke kurdskému etniku [srov. čl. 10 odst. 1 písm. c) a e) kvalifikační směrnice].

[62] Ze skutečností, které stěžovatel během správního řízení uvedl, dále vyplynulo, že důvodem jeho odepření výkonu vojenské služby nebyla jen možná nucená účast na ozbrojených akcích proti kurdskému obyvatelstvu, ale též jeho náboženské přesvědčení. Ve vyjádření přiloženém k žádosti o mezinárodní ochranu stěžovatel v této souvislosti mj. zdůraznil následující: „*Jsem členem hnutí Hare Krišna a podle mého náboženství nemohu nikoho zabít.*“ Stěžovatel vedle myšlenky nenásilí zdůrazňoval mj. také vegetariánství, které je důležitou součástí praktikování učení Hare Krišna. Ke svému vyjádření k podkladům rozhodnutí žalovaného stěžovatel přiložil rovněž prohlášení vedoucího kazatelského centra hnutí Hare Krišna v Brně, L. T., k neslučitelnosti výkonu vojenské služby s učením Hare Krišna. Stěžovatel tedy vedle obavy z nucené účasti na vojenských operacích namířených proti kurdskému obyvatelstvu (které může zahrnovat páčání mezinárodních zločinů či jednání ve smyslu čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice), formuloval také širší výhradu svědomí - tedy odmítání služby v armádě z toho důvodu, že se taková služba neslučuje s jeho náboženským přesvědčením (srov. již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2018, č. j. 5 Azs 246/2016 – 45).

[63] V této souvislosti lze také odkázat na bodu 170 příručky UNHCR, podle něhož, „*[j]sou případy, kdy nutnost výkonu vojenské služby může být třeba i jediným důvodem pro nárok na právní postavení uprchlíka, tj. když člověk může prokázat, že výkon vojenské služby by si vyžadoval jeho účast ve vojenských akcích, které jsou v rozporu s jeho skutečným politickým, náboženským nebo morálním přesvědčením nebo s oprávněnými pohnutkami jeho svědomí*“.

[64] Bod 172 příručky UNHCR přímo hovoří o možném odepření výkonu vojenské služby, které je založeno na náboženském přesvědčení. Status uprchlíka žadateli může být přiznán, pokud je schopen prokázat, že jeho náboženské přesvědčení je autentické a že úřady jeho země původu toto přesvědčení při požadování výkonu vojenské služby neberou v úvahu.

[65] Kvalifikační směrnice se sice takto explicitně k otázce odepření výkonu vojenské služby z důvodu náboženského přesvědčení nevyjadřuje, podle čl. 9 odst. 2 písm. b) a c) kvalifikační směrnice však mohou být za pronásledování obecně považována také právní, správní, policejní nebo soudní opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání, což může být dle citovaného rozsudku Soudního dvora ve věci *Shepherd* také nepřiměřené trestání odepření výkonu vojenské služby (srov. též např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 12. 2015, č. j. 5 Azs 158/2015 - 24, a ze dne 26. 2. 2016, č. j. 5 Azs 168/2015 – 36). Zároveň je třeba mít na paměti, že čl. 9 odst. 2 písm. b), c) a e) kvalifikační směrnice náleží pouze do demonstrativního výčtu příkladů toho, co může být v návaznosti na obecnou definici pronásledování uvedenou čl. 9 odst. 1 též směrnice za pronásledování považováno.

[66] Žalovaný se ovšem k otázce sankcí za odepření výkonu základní vojenské služby v turecké armádě vyjádřil pouze okrajově, navíc zcela nelogicky v pasáži, v níž hodnotil, zda stěžovatel splňuje podmínky pro udělení doplňkové ochrany ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 zákona o azylu, ačkoliv tato otázka je relevantní primárně pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu, neboť souvislost s azylově relevantním důvodem pronásledování v podobě náboženství žadatele je u odpíračů vojenské služby právě z důvodu náboženského přesvědčení zcela zřejmá [srov. čl. 10 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice]. Žalovaný přitom dospěl na základě výše zmiňovaných informací o zemi původu, včetně překladu relevantní turecké legislativy, k závěru, že osoby, které odmítají výkon vojenské služby, „*nejdou nijak neúměrně trestány*“. Následně uvedl, že pokud osoba vojenskou službu nenastoupí do sedmi dnů od předvolání, hrozí jí trest jednoho měsíce odnětí svobody. Pokud výkon odepírá dále, hrozí jí až tři měsíce odnětí svobody. Ve výjimečných případech (sebepoškozování a mrzačení se, padělání dokladů apod.) může dojít k uložení trestu až deseti let odnětí svobody, nejčastějším trestem je však pokuta nebo dvouměsíční trest odnětí svobody. Stěžovatel může být podle názoru žalovaného buď pokutován, nebo v krajním případě může být podroben „*měsíční detenci*“.

[67] Přitom vůbec není zřejmé, na jakém základě žalovaný tento svůj skutkový závěr postavil. Zjevně vycházel z výše zmiňované zprávy britského ministerstva vnitra „*Turecko: Vojenská služba*“ ze září 2018, která ovšem v daném ohledu cituje mj. z kanadské zprávy z roku 2014, podle níž tresty odnětí svobody pro odpírače vojenské služby sice skutečně začínají u odnětí svobody na jeden měsíc, jsou však dále odstupňovány v závislosti na délce prodloužení dotyčné osoby s nástupem, přičemž v případech, kdy jsou tyto osoby zatčeny po uplynutí více než tří měsíců (patrně od povolání k výkonu služby), což by byl nejspíš případ stěžovatele, hrozím jim trest odnětí svobody až na 36 měsíců. Zcela zásadní ovšem je, že po výkonu uloženého trestu je po odpíračích z náboženských důvodů znovu požadováno, aby výkon vojenské služby podstoupili, a tresty za odpírání se tak (obdobně, jako tomu bylo v totalitním Československu) opakují. Takovou praxi je již třeba za nepřiměřené trestání považovat zcela nepochybně, i pokud by byla, jak tvrdí žalovaný, vykonávána nediskriminačně vůči všem tureckým občanům. Z citované zprávy britského ministerstva vnitra dále vyplývá, že odpírači vojenské služby jsou v tureckém vězení často podrobeni špatnému zacházení, což je otázka, kterou se žalovaný rovněž nezabýval.

[68] Žalovaný na místo toho odkázal na případ svědků Jehovových a uvedl, že turecké vojenské soudy minimálně jednomu z nich povolily odepření výkonu vojenské služby z náboženských důvodů. Z takto citované zprávy britského ministerstva vnitra „*Turecko: Vojenská služba*“ ovšem zároveň vyplývá, že „*[k] srpnu [2017] čelilo pronásledování jako odpírači vojenské služby 68 svědků Jehovových. Představitelé Svědků Jehovových uvedli, že vláda podrobuje odpírače vojenské služby z řad Svědků Jehovových „nekončícímu povolávání ke splnění vojenské povinnosti, opakovaným pokutám a výhrůžkám uvěznění*“.“ Za těchto okolností uvedený jeden případ odpírače z řad svědků Jehovových tedy jen stěží může představovat pro stěžovatele jakoukoli záruku, že s ním bude zacházeno obdobně. Z rozhodnutí žalovaného vyplývá, že se stěžovatel může s důvěrou svěřit pod ochranu turecké vojenské justice. Právě však nedostatek její nezávislosti a nestrannosti vedl ESLP v opakovaně zmiňovaném rozsudku ve věci *Savda proti Turecku* k závěru o porušení čl. 6 Úmluvy, tedy práva na spravedlivý proces, ze strany Turecka. Tento rozsudek považuje žalovaný za překonaný, aniž by ovšem konkrétně vysvětlil proč.

pokračování

[69] Spíše se lze obávat toho, že se podmínky, pokud jde mj. o právo jednotlivce na soudní ochranu a na spravedlivý proces, dále ztížily s dalším dramatickým zhoršením stavu lidských práv v Turecku (včetně zacházení s kurdskou menšinou), které nastalo po potlačení státního převratu, jenž proběhl ve dnech 15. – 16. 7. 2016, ze strany režimu prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana a které do značené míry vedlo i k ochromení turecké justice. K významu těchto událostí se Nejvyšší správní soud vyjádřil již v rozsudku ze dne 20. 12. 2017, č. j. 10 Azs 310/2017 – 56, a též v opakovaně zmiňovaném rozsudku ze dne 31. 1. 2020, č. j. 5 Azs 105/2018 – 46, v němž Nejvyšší správní soud citoval mj. z informace českého Ministerstva zahraničních věcí č. j. 118005/2016-LPTP z listopadu 2016: *„Po pokusu o převrat docházelo a nadále dochází k významným čistkám ve státních i soukromých společnostech, ve školství, policii, armádě i soudnictví. Jedná se zhruba o 100 tisíc lidí, kteří jsou suspendováni, propuštěni, zadrženi v souvislosti s jejich prokázanými či domnělými vazbami na vládou označené (dle TR teroristické) organizace – hnutí F. Gulena. Je zřejmé, že se čistky dotkly dalších osob, které byly postiženy spíše z hlediska svého disentujícího názoru než na základě příslušnosti k té či jiné skupině. (...) zprostředkovaně (vč. rodinných příslušníků) se dopad odhaduje na více než 1 milion lidí. Dosud probíhají výslechy a šetření, která nebyla ukončena. Je tedy otázkou, nakolik je a bude v Turecku zachována vláda práva a nezávislá soudní moc.“* Ve světle těchto i jiných informací o zemi původu vypovídajících o každodenní realitě současného „erdoğanovského“ Turecka působí opakovaná vyjádření žalovaného toho typu, že *„Turecko je fungující a na právu založený stát, i když evropským prizmatem viděno svébytný ve svém kulturním a historickém vývoji“*, až úsměvně.

[70] Zcela nesprávná je rovněž úvaha žalovaného, podle níž není stěžovatelova výhrada svědomí v souvislosti s jeho náboženskou příslušností k učení Hare Krišna ničím výjimečným, neboť stejnou výhradu by mohl vůči povinné vojenské službě učinit příslušník v podstatě kteréhokoli náboženství. Nárok na udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu z důvodu hrozby nepřiměřeného trestu za odepření výkonu vojenské služby z náboženských důvodů totiž není jakkoli podmíněn výjimečností daného případu, jeho odlišností od případů jiných věřících. Ke vzniku nároku postačuje splnění podmínek, které jsou podrobně vysvětleny výše.

[71] Nejvyššímu správnímu soudu tedy obdobně jako ve věci sp. zn. 5 Azs 105/2018 nezbylo než konstatovat, že úvahy žalovaného, resp. krajského soudu k výše analyzovaným sporným otázkám týkajícím se možných podmínek pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu jsou již s ohledem na shromážděné informace o zemi původu nedostatečné, resp. v řadě závěrů obstaným informacím o zemi původu zcela zásadně odporují. Žalovaný dle Nejvyššího správního soudu nedostál nejen své povinnosti [srov. rozložení důkazního břemene mezi žadatele o mezinárodní ochranu a správní orgán dle čl. 4 kvalifikační směrnice a čl. 10 odst. 3 písm. b) procedurální směrnice, které koresponduje rovněž i s dřívější judikaturou Nejvyššího správního soudu k této otázce – viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 10. 2005, č. j. 1 Azs 214/2004 – 45, ze dne 21. 12. 2005, č. j. 6 Azs 235/2004 – 57, ze dne 25. 7. 2005, č. j. 5 Azs 116/2005 – 58, a zejména ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, publ. pod č. 1749/2009 Sb. NSS] obstarat dostatečně aktuální, přesné a adresné informace o zemi původu, jež by se týkaly mj. podmínek výkonu základní vojenské služby v Turecku (včetně zapojení vojáků základních služby do ozbrojených konfliktů a jednání turecké armády v těchto konfliktech

z hlediska dodržování norem mezinárodního humanitárního práva) a sankcí za odpírání výkonu této služby z důvodu svědomí či náboženského vyznání, ale zejména ty, byť i stručné informace o zemi původu, které ve správním spise k posuzovaným otázkám shromáždil, zcela nedostatečně, nesprávně a neobjektivně vyhodnotil.

[72] Krajský soud měl pro tyto v žalobě důvodně vytýkané vady rozhodnutí žalovaného zrušit, namísto toho se v napadeném rozsudku na jedné straně zcela nad rámec žalobních námitek věnoval posuzování možných důvodů pro udělení jiných forem mezinárodní ochrany, než je azyl dle § 12 písm. b) zákona o azylu, na straně druhé se však výše rekapitulovanými žalobními body, které se následně promítly do nyní posuzované kasační stížnosti, v podstatě vůbec nezabýval.

[73] V uvedeném rozsahu tedy shledal Nejvyšší správní soud kasační námitky důvodnými, přičemž zdůrazňuje, že jiné rozhodné otázky pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu, příp. doplňkové ochrany dle § 14a zákona o azylu, nebyly stěžovatelem v žalobě ani kasační stížnosti namítány, takže se jimi Nejvyšší správní soud nezabýval, což ovšem v žádném případě neznamená, že by bez dalšího aproboval závěry žalovaného k těmto otázkám, jako je mj. zacházení se stěžovatelem jako příslušníkem etnické, ale zároveň i náboženské menšiny v zemi původu, resp. v místě bydliště stěžovatele v západním Turecku, a dále v rámci turecké armády v případě jeho nástupu k základní vojenské službě, jakož i jeho možnosti svobodně praktikovat a případně i šířit jím vyznávanou víru v zemi původu, aniž by se vystavoval hrozbě pronásledování ať již ze strany tureckého státu či nestátních původců pronásledování, včetně stěžovatelem uváděné teroristické organizace Islámský stát.

[74] Bude úkolem žalovaného v dalším řízení obstarat si nové, aktuální informace o zemi původu adresně zaměřené na posuzované otázky (včetně situace komunity Hare Krišna v Turecku – prostým zadáním do internetového vyhledavače hesel „*Krishna Turkey*“ lze jednoduše vyvrátit domněnku žalovaného, že tato komunita v Turecku nepůsobí či že o ní nejsou žádné zprávy), dále provést nový doplňující pohovor se stěžovatelem zaměřený mj. na ověření hodnověrnosti jeho výpovědi, včetně hodnověrnosti jeho konverze k učení Hare Krišna a případně doplnit v tomto směru dokazování i o výsledky svědků a všechny takto získané důkazy znovu podrobně a objektivně, v právním rámci nastíněném v tomto rozsudku, vyhodnotit z hlediska možného nároku stěžovatele na udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu, jakož i doplňkové ochrany dle § 14a odst. 1 a 2 písm. a) a b) zákona o azylu. Nejvyšší správní soud je zároveň nucen opět žalovanému důrazně připomenout závaznost svého právního názoru vysloveného v tomto rozsudku ve smyslu § 78 odst. 5 ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s., jakož i skutečnost, že případné nerespektování tohoto závazného názoru žalovaným v dalším řízení by mohlo vést ke vzniku povinnosti správních soudů vyplývající z práva žadatele o mezinárodní ochranu na účinný opravný prostředek k soudu ve smyslu čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice ve spojení s čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie, jak byly interpretovány velkým senátem Soudního dvora v jeho rozsudku ze dne 29. 7. 2019, *Torubarov*, C-556/17, ECLI:EU:C:2019:626, přímo udělit stěžovateli mezinárodní ochranu.

pokračování

IV. Závěr a náklady řízení

[75] Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek krajského soudu zrušil. Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu, a pokud již v řízení před krajským soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského soudu může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.]. V dané věci by krajský soud v souladu s vysloveným závazným právním názorem neměl jinou možnost, vzhledem ke zjištěným vadám správního rozhodnutí, než zrušit rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. rozhodl tak, že sám rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný, jak již bylo uvedeno, postupovat podle závazného právního názoru vysloveného v tomto rozsudku Nejvyššího správního soudu [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.].

[76] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Stěžovatel měl ve věci úspěch a podle § 60 odst. 1 s. ř. s. by mu tedy příslušelo vůči neúspěšnému žalovanému právo na náhradu nákladů řízení.

[77] Stěžovatel byl ovšem ve smyslu § 11 odst. 2 písm. i) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v relevantním znění, osvobozen od placení soudního poplatku v řízení o žalobě i o kasační stížnosti. V řízení o žalobě byl stěžovatel zastoupen Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., která právo na odměnu za zastupování od stěžovatele nemá, neboť nevykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů ve smyslu § 35 odst. 2 s. ř. s. A jde-li o právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, z obsahu soudního spisu není patrné, že by jí nějaké vznikly. Pro řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud stěžovateli usnesením ze dne 28. 1. 2020, č. j. 5 Azs 19/2020 - 15, ustanovil zástupce, a to, dle jeho návrhu, advokáta Mgr. Milana Janáka. Náklady spojené se zastupováním, tj. hotové výdaje advokáta a odměnu za zastupování, hradí v takovém případě stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.), nikoli stěžovatel. Vzhledem k tomu, že stěžovateli v řízení o žalobě ani kasační stížnosti náklady řízení nevznikly, rozhodl Nejvyšší správní soud výrokem II. tohoto rozsudku, že se mu náhrada nákladů řízení nepřiznává.

[78] Výrokem III. rozsudku přiznal Nejvyšší správní soud ustanovenému zástupci odměnu ve výši 9300 Kč za tři úkony právní služby spočívající v první poradě s klientem, včetně převzetí a přípravy zastoupení, a dále v doplnění kasační stížnosti a v replice k vyjádření žalovaného podle § 11 odst. 1 písm. b) a d) ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) a § 7 bodem 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), a paušální náhradu hotových výdajů ve výši 3 x 300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, celkem tedy 10 200 Kč. Ustanovený zástupce nedoložil, že by byl plátcem daně z přidané hodnoty. Celková odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 10 200 Kč tedy bude zástupci stěžovatele vyplacena do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 10. prosince 2021

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu